

Додаток до звіту
«Моніторинг конфронтацій та насильства ультраправих
в Україні: 15.10.2018 – 15.05.2019»

Основні фігуранти моніторингу

«Азовський рух» – найсильніше ультраправе угруповання України. Він складається із трьох основних структур: полку Національної гвардії України «Азов» (військове крило), партія «Національний корпус» (політичне крило) та «Національні дружини» (вуличні бойовики). Рух налічує 20 000 членів (та 1,5 тисячі вишколеного та гарно озброєного особового складу полку «Азов», в т.ч. танкову роту). Це, за твердженням самої організації, складає половину усіх націоналістичних активістів країни. Актив відзначається високою організованістю, ідейною мотивацією, досвідом ведення бойових дій.

Полк «Азов» – єдиний радикально політизований підрозділ, що офіційно входить до складу силових відомств України. Створений навесні 2014 р., «Азов» відправився на штурм Маріуполя, де пізніше закріпився на весь час війни. Його основу склали харківські ультраправі із «Соціал-Національної Асамблеї» (СНА) – організації нацистського штибу, що стояла на засадах ідеології «расового соціал-націоналізму». Ще одним джерелом добровольців підрозділу стали радикальні футбольні ультрас клубів «Динамо» (Київ), «Металіст» (Харків), «Шахтар» (Донецьк) та інших.

На чолі підрозділу «Азов» став колишній лідер СНА Андрій Білецький на прізвисько «Білий вождь», депутат парламенту з 2014 р. За міністра Авакова «Азов» інтегрувався до складу МВС та реформатувався у полк Національної гвардії. Бійці отримали серйозну підготовку від українських та іноземних військових спеціалістів. Вони мають хороше оснащення та новітнє озброєння.

«Національний корпус» (2016) – політична партія, що не бере участі в електоральній політиці, налічує понад 6,5 тис. членів та має 14 регіональних осередків. Її тактика полягає у побудові розгалуженої мережі партійних та парасолькових структур, наповнених ідейними, вмотивованими і озброєними членами. Партія має майже безроздільний вплив на середовище футбольних хуліганів. Її активісти проводять лекції в школах, університетах, влаштовують мілітарні табори для дітей, працюють з ветеранами АТО, залучаючи їх до своїх лав. Серед її «молодіжних проєктів» – «Юнацький корпус», «Память нації», літературний клуб «Пломінь».

«Національні дружини» (2017) – вуличні парамілітарні підрозділи партії Національний корпус, що проголошували допомогу поліції у забезпеченні громадського порядку на вулиці. Насправді ж вони займаються силовими акціями у бізнес-конфліктах, нападами на лівих активістів, опозиційні мітинги, ромські поселення тощо.

ВО Свобода з 2011 по 2014 р. була найбільшою ультраправою партією України, отримавши 2014 р. 37 місць у парламенті. Під час Євромайдану партія втратила свій вплив на користь інших праворадикальних сил. Нині має 5 депутатів Верховної Ради, обраних за мажоритарними округами, і 15 депутатів обласних рад. 31 серпня 2015 р. під час протестів під

Верховною Радою проти надання особливого статусу окремим районам Донбасу один із членів «Свободи» жбурнув гранату у правоохоронців, загинуло 3 людей. Під тиском СБУ та поліції «Свобода» згорнула активну опозиційну діяльність і стала значно лояльнішою до влади.

Сокіл – військово-спортивна молодіжна організація, пов'язана з партією ВО «Свобода», має представництва по всій країні, займається вуличним насильством, військовими вишколами тощо. «Сокіл» орієнтується на вербування нової молоді, яка раніше не була залучена у політику, проводить лекції у середніх школах та університетах. Її першим головою був Руслан Андрійко – нині депутат від ВО Свобода у Київграді.

C14 – радикальна ультраправа організація (до 350 активістів), базована в Києві, має чимало регіональних підрозділів. Найбільш активна у вуличному терорі. Вона здійснює регулярні напади (в тому числі збройні) на лівих активістів, опозиціонерів, ромів, критичних до влади журналістів тощо. C14 були першими, хто розпочав серію ромських погромів у 2018 р. Останній погром, здійснений у Львові групою, близькою до Misantronic Division, закінчився вбивством 24-річного Давида Попа.

Двох членів C14 звинувачують у вбивстві київського публіциста Олесь Бузини 2015 р. У 2016 р. у день народження Гітлера члени організації здійснили замах на вбивство лівого активіста Стаса Сергієнка, у чому пізніше публічно зізнавалися, проте лишилися безкарними. Організація отримує фінансування з муніципальних фондів та, за словами її лідера Євгена Карася, тісно співпрацює з СБУ.

У 2018 р. C14 сформували **Муніципальну варту** у Голосіївському районі міста Києва. Ця структура начебто має сприяти поліції у дотриманні правопорядку у місті, проте є зручним інструментом для легалізації парамілітарних угруповань. Мають підтримку з боку народних депутатів Ігоря Луценка (ВО Батьківщина), Єгора Соболева (Самопоміч), Олега Петренка (Блок Петра Порошенка).

У 2017 р. C14 була внесена до списку терористичних організацій сайту Terrorism Research & Analysis Consortium TRAC.

Правий сектор – заснована в часи Євромайдану організація, а згодом політична партія нараховувала кілька тисяч членів у різних регіонах України, а також сформувала свій власний парамілітарний підрозділ – Добровольчий український корпус, який брав участь у бойових діях, але не був включений до складу Збройних сил. «Правий сектор» оволодів значною кількістю одиниць зброї, вивезеної з фронту, і регулярно погрожував владі, яку іменував «режимом внутрішньої окупації». Після збройного конфлікту між членами організації та поліцією на Закарпатті у 2015 р., ліквідації кількох озброєних бойовиків, пов'язаних із «Правим сектором», та виходу з партії лідера Дмитра Яроша Правий сектор переживає глибоку кризу.

ДІА – «Державницька ініціатива Яроша» – дещо менш радикальна націоналістична організація, створена з активу партії «Правий сектор», базована у Дніпрі, прагне працювати з ширшими верствами населення. До складу входять фронтовики «Добровольчої української армії» – незаконного військового підрозділу, що був виведений з АТО у 2018 р. З 2018 р. ДІА займається створенням мережі парамілітарних загонів територіальної оборони у низці регіонів України, проводить військові вишколи.

Карпатська січ – регіональна ультраправа організація, що діє в Ужгороді, виступає проти «культурного марксизму», під яким має на увазі гендерну політику, мультикультуралізм тощо. Співпрацює із низкою ультраправих організацій Європи. Її члени неодноразово брали участь у нападах на політичних опонентів, членів ЛГБТ-спільноти, антифашистів. Ведуть регулярні лекції у школах міста.

Братство – малочисельна, але активна у медіа організація зі штаб-квартирою в Києві, що займається переважно організацією провокацій проти опозиційних політиків та журналістів. На початку конфлікту на сході України її члени брали участь у бойових діях у складі батальйону «Азов». Потім перейшли до батальйону «Шахтарське» (майбутній «Торнадо»), а після його розпуску створили власний підрозділ у складі МВС – роту «Святої Марії». Рота припинила своє існування у 2016 р. Наразі мають популярне інтернет-телебачення, займаються медійною пропагандою з розпалювання ненависті, значною мірою орієнтуючись на аудиторію ветеранів АТО та решту націоналістів. Дружина лідера Дмитра Корчинського – Оксана Корчинська – є депутаткою парламенту від «Радикальної партії».

Традиція і порядок – група, базована в Києві, утворилася на базі фашистської організації «Реванш» після її розгрому силовими структурами у 2015 р. З радикального опозиційного дискурсу змінила орієнтацію на лояльність до влади. Отримала фінансування, офіс у центрі Києва та підтримку провладних медіа-каналів. Активісти організації беруть участь у нападах на лівих та опозиційних активістів, представників ЛГБТ-спільноти.

Українська спілка учасників АТО – громадська організація, партнери «Розвитку громади». Адреси та більшість засновників організації співпадають. Ключовим засновником є народний депутат від партії «Блок Петра Порошенка» Андрій Антонищак. Організація займається рейдерством у земельній сфері, зокрема щодо земель, виділених учасникам АТО, та сфері нерухомості. Один із засновників – колишній голова будівельної фірми. Також учасники організації здійснювали силовий тиск на органи місцевої влади та критично налаштовані до них ЗМІ.

Фрайкор – регіональна ультраправа організація у Харкові. Має своїх добровольців на фронті. У Харкові займається вандалізмом проти пам'яток Другої світової війни, нападами на ЛГБТ-заходи та атаками на політичних опонентів.

«Розвиток громади» – львівська громадська організація та благодійний фонд, тісно пов'язана з місцевим бізнесом. Важливою частиною організації є спортивний клуб «Леніон», що фактично є кузницею бійців організації, які потім залучаються до силових акцій. Попри позиціонування себе у першу чергу як благодійної організації та організації, що захищає права ветеранів, «Розвиток громади» відстоює інтереси місцевих бізнесменів у сфері нерухомості та перерозподілі землі, зокрема виділеної для учасників АТО. У 2016 р. члени «Розвитку громади» також активно втручалися у бізнес-суперечки навколо управління аеропортом та лобіювали призначення очільника ДАІ у Львівській області. Організацію очолює колишній помічник депутата від ВО «Свобода» Олег Долинський. Засновником є львівський бізнесмен Олександр Веремеєнко, бізнес-партнер колишнього депутата від ВО «Свобода» та ключового спонсора цієї партії Ігоря Кривецького. Організація значиться у великій кількості скандалів навколо власності із застосуванням сили, а також тиску на ЗМІ, які критикують їхню діяльність.

Катехон – парасолькова організація, створена для мобілізації решти націоналістів під своїм брендом на силову протидію феміністичним та ЛГБТ-рухам. Одним із засновників є заступник голови Київської міської організації ВО «Свобода» Юрій Ноевий. Виступають з позицій християнського фундаменталізму. Під орудою «Катехону» також була створена жіноча антифеміністична організація «Сестринство св. Ольги», що залучає жінок до подібної діяльності. Діє здебільшого у Києві. Займається переважно зривом художніх виставок, культурних заходів та нападами на феміністичні ініціативи.

«Національний спротив» («НС») – першопочатково одеська організація, що має активний осередок у Києві. Організація разом з іншими ультраправими групами активно бере участь у зриві феміністських заходів, критикує «культурний марксизм» та закликає боротися з антифашистами.

Головою організації є Сергій Ходяк – єдиний «проукраїнський» активіст, проти якого було порушено справу після трагедії 2 травня в Одесі. За словами слідства, він вбив одного «проросійського» активіста з мисливської рушниці та поранив міліціонера і кількох перехожих. За це Ходяку передбачене довічне ув'язнення, проте наразі він знаходиться на свободі без жодного запобіжного заходу, а судді відмовляються виносити вирок по його справі. За цей час він встиг вчинити ще одне правопорушення, в результаті якого постраждав поліцейський.

Найбільш активним членом київського осередку є Олексій Свинаренко («Друг Сталкер»). Свинаренко воював у скандальному добровольчому батальйоні «Шахтарськ», на основі якого потім був сформований батальйон «Торнадо», та у батальйоні «Свята Марія». У 2015 р. вступив у Радикальну партію Ляшка, від якої балотувався на виборах до Житомирської обласної ради. На своїй сторінці у соцмережі заявив, що причетний до вбивства щонайменше двох беркутівців. Щоправда, після початку розслідування від своїх слів відмовився. Також під час маршу 8 березня 2019 р. Свинаренко розгорнув перекреслений прапор ЄС в знак протесту проти «сучасних європейських цінностей».

Невідомий патріот – праворадикальна організація, заснована Вітою Завірюхою та Євгеном Строканем, зареєстрована в Києві. У травні 2015 р. Віту Завірюху було заарештовано та передано до суду за спробу пограбування автозаправки та стрілянину по патрульній поліції, в результаті чого загинули двоє поліцейських. У січні 2017 р. Завірюху звільнили з-під варти під заставу в 1,6 млн грн. Євген Строкань на прізвисько Хірург володіє нібито прес-агентством «Листопад», яке надає праворадикалам посвідчення журналістів. «Невідомий патріот» відомий нападами на журналістів та зривами публічних заходів. Організація близька до «Братства» і С14. Як і «Братство», її члени позиціонують себе радикальними християнами та закликають боротися за консервативні цінності.

Важливою складовою діяльності організації є політичні провокації та робота з медіа. Зокрема, вони наймали безхатченків, що мали б дискредитувати акції солідарності з ромами, чи жіночий марш 8-го березня 2019 р. Провокації транслуються у прямому ефірі на націоналістичних медійних майданчиках.